

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ

Д Е П У Т А Т Ы

Д Е П У Т А Т

МАЖИЛИСА ПАРЛАМЕНТА
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

010000, Астана, Парламент Мәжілісі

20 __ жылғы «__» _____

№ _____

010000, Астана, Мәжіліс Парламенті

«__» _____ 20 __ года

2026 жылы 13 мамырда жарияланды

Қазақстан Республикасының
Премьер-Министрі
О.А. Бектеновке

ДЕПУТАТТЫҚ САУАЛ

Құрметті Олжас Абайұлы!

Мемлекет басшысы кеше өткен Астана саммитінің отырысында Арал мәселесіне қатысты нақты әрі жүйелі бағыт - бағдар беріп, су ресурстарын тиімді басқару, цифрландыруды енгізу және трансшекаралық өзендер бойынша келісілген саясат жүргізудің маңызын айқындады. Бұл - елдің болашағына бағытталған байыпты саясат.

Арал мәселесі - Президент Қасым-Жомарт Кемелұлының үнемі назарда ұстап отырған маңызды бағыттардың бірі. Соның аясында өңірде жүйелі жұмыстар жүргізіліп, экологиялық ахуалды жақсартуға және инфрақұрылымды дамытуға бағытталған бастамалар кезең - кезеңімен жүзеге асуда. Аймақта жол, су және әлеуметтік нысандардың жаңаруы жергілікті деңгейдегі жұмыстардың тұрақты түрде ілгерілеп келе жатқанын көрсетеді. Қиындығы күрделі өңірде түйткілдердің шешім табуы - үздіксіз еңбектің нәтижесі. Құрғаған теңіз табанында жүргізіліп жатқан сексеуіл егу және мелиорациялық шаралар табиғи ортаны қалпына келтіруге бағытталған маңызды қадам ретінде бағаланады.

Сонымен бірге, осы ілгерілеумен қатар, уақыт күттірмейтін, шешімін қажет ететін күрделі мәселелер де бар. Арал тағдыры - тек табиғаттың ғана емес, тұтас әлемнің болашағына тікелей әсер ететін ортақ жауапкершілік.

Дегенмен, бұл бағытта еліміз тарапынан кешенді әрі ауқымды жұмыстар тұрақты түрде жүргізіліп келеді. 2002 - 2008 жылдары Дүниежүзілік банкпен бірлескен «Сырдария өзенінің арнасын реттеу және Солтүстік Аралды сақтау» жобасы аясында өзеннің өткізу қабілеті 350-ден 700 м³/с дейін артса, теңіз көлемі 15,6-дан 27,1 км³ дейін ұлғайды, тұздылық 23-тен 12 г/л дейін төмендеді, балық аулау 400 тоннадан 8 мың тоннаға дейін өсті.

Қазіргі таңда жобаның екінші кезеңі қарастырылуда. Ол Көкарал бөгетін Балтық жүйесі бойынша 42 м-ден 44 м-ге көтеру, дельта экожүйесін тұрақтандыру, дренаж суларын сулы-батпақты алқаптарға бұру, Қызылорда және Түркістан облыстарындағы ирригациялық жүйелерді жаңғырту жұмыстарын қамтиды. Жоба аясында 180 іс-шара жоспарланған, жалпы құны 700 млрд теңгеден асады. Нәтижесінде Солтүстік Арал ауданы 3 151 км²-ден 3 913 км²-ге, су көлемі 27 км³-ден 34 км³-ге дейін артады!

Сондай-ақ, 10 су қоймасы (452 млн м³) жаңғыртылып, 2,2 мың км ирригациялық желі және 1,4 мың км суару жүйесі автоматтандырылу қажет. Мұндай тәсілдің маңызы өте зор, өйткені Аралдың тағдыры тек теңіздің өзіндегі гидротехникалық шешімдерге ғана емес, сонымен бірге бүкіл Сырдария жүйесі бойынша суды басқарудың тиімділігіне де байланысты.

Алайда, қол жеткізілген нәтижелерге қарамастан, су ресурстарының шектеулілігі, климаттың өзгеруі, су тұтынудың артуы және басқару тиімділігінің жеткіліксіздігі жағдайды күрделі күйінде қалдыруда. Болжам бойынша, 2030 жылға қарай Сырдария ағыны 13,9 км³ деңгейінде болса, өңірлік су тұтыну 9 км³-ге жетеді. Үлкен Аралға су жіберу тоқтаған, ал Солтүстік Аралдың су балансы тұрақсыз күйде.

АМАНАТ партиясы Арал мәселесін бақылауда ұстап, Жол картасы аясындағы бастамаларды жүйелі түрде іске асырып, өңірдің экологиялық және әлеуметтік түйткілдерін шешуге бағытталған нақты жұмыстардың жүзеге асуына тұрақты түрде ықпал етіп келеді.

Жоғарыда баяндалғанның негізінде, Құрметті Олжас Абайұлы, Арал мәселесін күн тәртібінен түсірмей, маңызды жобаларға тұрақты қолдау көрсетіп келесіз. Осыған орай, төмендегі ұсыныстарға назар аударуыңызды сұраймын.

Бірінші. Солтүстік Арал теңізін сақтаудың екінші кезеңін жедел іске асырып, Көкарал бөгетін 2 метрге көтеру жобасын толық қаржыландыру және аяқтау. Осы арқылы теңізге жыл сайын кемінде 4 млрд текше метр көлемінде кепілдендірілген су жеткізуді қамтамасыз етіп, тұздылық деңгейін 10 промилледен асырмайтын тұрақты экожүйелік режим қалыптастыру.

Екінші. Су ресурстарын тиімді пайдалану мақсатында ирригациялық жүйелерді жаңғырту, су шығынын азайту және су үнемдеу технологияларын енгізу бойынша мемлекетаралық үйлестіруді күшейту.

Үшінші. Траншекаралық су келісімдерін күшейту арқылы тұрақты су режимін қалыптастыру. Сондай-ақ, Су ресурстарын тұрақты басқару мәселелері бойынша Орталық Азия мемлекеттерімен және халықаралық ұйымдармен ынтымақтастықты күшейту.

Төртінші. Құрғаған теңіз табанында сексеуіл және тұзға төзімді өсімдіктерді отырғызу көлемін ұлғайтып, олардың жерсінюін қамтамасыз ету, тұрақты

мониторинг жүргізу және шаң-тұздың таралуын азайту арқылы экологиялық және денсаулық қауіптерін төмендету.

Бесінші. Арал өңірінің әлеуметтік-экономикалық дамуын қамтамасыз ету мақсатында балық шаруашылығын жүйелі түрде дамыту, су қоймаларын жаңғырту және алдағы уақытта Есіл - Торғай - Арал жобасын кезең-кезеңімен іске асыруды қарастыру.

Құрметпен,
«АМАНАТ» партиясының
фракциясының депутаттары

Бірмандатты округ бойынша
сайланған депутат

М. Жайымбетов
М. Ескендіров
Е. Жаңбыршин
Қ. Балабиев
Б. Бейсенғалиев
С. Пономарев

Е. Бапи

 Намазбаев К

 74-67-84